

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
Bd. Regele Ferdinand No. 5.
A R A D.

Redacția pentru Banat: TIMIȘOARA,
Hotel „Ferdinand“ camerele Nr. 21 și 22.

DIRECTOR:
CONST. I. ȘTEFĂNESCU

Ecoul

Apare zilnic la orele 8 după amiază

Note zilnice

Subvenții românești pentru școlile maghiare șoviniste

Presa maghiară e tare cătrănită că la distribuția făcută deunăzi de comitetul școlar municipal din Arad a ajutoarelor ce le dă orașul școlilor primare, școlii romano-catolice i-au revenit abia 20 de mii de lei, din suma de 100 de mii ce s'a dat global școlilor primare minoritare.

Și, precum ați putut-o citi, amenință că împărțeala nu va rămâne definitivă, că va interveni partidul maghiar, etc., etc.

Chestia asta e de sigur mai importantă decât să fie trecută cu vederea sau să o tratăm numai din fuga condeiului.

Se pun în legătură cu această chestie mai multe probleme, dintre care prima este aceasta:

Are drept școala primară romano-catolică să se plângă?

L-ar avea, dacă împărțeala n'ar fi fost egală, ceea ce, însă, nu-i adevărat, — și dacă școala aceasta ar merita un asemenea sprijin.

Școala parohiei romano-catolice nu se poate plânge, pentru că oricât ar prevedea vreo lege să contribuie primăria la susținerea tuturor școlilor primare din cuprinsul comunei, obligația aceasta a primăriei nu poate subsista decât atâta vreme cât o școală sau alta se menține în litera legii.

Presupunem, rogu-vă, că o tovarășie iredentistă ar înființa o școală primară, și prin nu știu ce mijloace — prin inducere în eroare sau prin altceva — ar obține recunoașterea. Ar avea primăria obligația și față de-o asemenea școală iredentistă?

Ei, bine! Ofensa nu-i de tot mare dacă aplici școlii romano-catolice din Arad o asemenea asemuire!

Căci școala aceasta, oricât ar fi recunoscut-o autoritățile centrale, nu funcționează în spiritul legilor, și anume nu de florile mălului funcționează așa, ci în scop direct antiromânesc.

Școala aceasta-i a unei comunități religioase. A celei romano-catolice. Deci sau se presupune că parohia ce-o susține (din ce fonduri, vom spune-o mai la vale) este ungurească, și atunci școala ei are tot dreptul să fie ungurească, sau dacă parohia nu-i decât prin uzurpare maghiară, școala ei poate fi catolică, dar în niciun caz exclusiv ungurească (cu respectivele materii românești), și exclusiv aservită unei cauze șoviniste ungurești.

Care este cazul acestei parohii și al școlii ei?

Despre parohia romano-catolică a Aradului cititorii noștri și-au putut forma definitiv părerea. Uzurpată de un ordin călugăresc iredentist, al minoriților, care numai printr-o nemaipomenită indolență românească poate să continue a se substitui parohiei, ea-i aservită cu totul șovinismului maghiar, deși nu-i etnicește ungurească decât într-o mică măsură.

Ungurii catolici din Arad sunt numai o frântură din populația catolică a orașului și a parohiei. O bună parte a credincioșilor parohiei sunt neo-maghiari, adică victime ale prozelitismului un-

guresc, iar o altă mare parte — circa 7000 — sunt germani, cei mai mulți neungurizați, iar unii ungurizați dar pe cale de a reveni la matca strămoșilor lor.

Procentul ungarilor parohiei se poate deci cifra, cu multă bunăvoință, la vreo 30 la sută!

Cu toate acestea, parohia e aservită cu totul scopurilor șovinismului maghiar, și anume în ciuda protestelor răsrepetate ce le rostește în contra acestei aserviri iredentiste masa credincioșilor ei de origine germană.

Și precum e aservită iredentismului parohia, tot așa sunt puse exclusiv în slujba cauzei ungurești școlile parohiei: liceul romano-catolic, școala primară anexată liceului, și școala secundară de fete „Notre Dame“. Toate aceste școli sunt ungurești, puse în slujba continuării prozelitismului maghiar, cu toate că sunt susținute cu banii unei comunități care nu-i poate nici în măsura de 30 la sută maghiară!

Și încă, dacă această ispravă ar fi făcută cu asentimentul credincioșilor! Dar credincioșii meru protestează în contra ei, — dovadă titanicele eforturi ce le fac germanii pentru adăugarea unor clase divizionare germane la clasele dela „Notre Dame“, și dovadă răsrepetatele lor proteste înaintate la vladicie în contra menținerii caracterului exclusiv unguresc al acestei școli.

Așa fiind, ce drept are școala primară romano-catolică să ceară subvenții, și ce drept are primăria să sprijinească o asemenea școală frauduloasă?

Dar în legătură cu subvenția frauduloasei școli a necinstitei parohii romano-catolice, se mai pune și-o altă chestie.

Presa maghiară protestează că nu s'a destinat de către primărie școlilor primare decât un milion și jumătate de lei, când ar trebui să dea a zecea parte a bugetului, și insinuează că de-aceia se întâmplă acest lucru, pentru că primăria trebuie să sprijine și școlile secundare. Și anume le enumeră: școala superioară de arte și meserii, școala de comerț, școala filarmonică, cari toate au subvenții regulate dela primărie.

Arătarea aceasta e în prima ei parte mincinoasă. Dacă primăria a subvenționat într'adevăr în trecut școala de arte și meserii, astăzi — precum se știe — școala aceasta nu mai figurează în bugetul comunei, ca de altfel nicio școală secundară românească.

În ce-o privește pe școala de muzică a societății filarmonice, „Aradi Közlöny“ — care ne informează despre subvenția ei regulată — va fi știind ce spune, fiindcă-i vorba de o școală minoritară.

Iată prin urmare încă o școală în slujba șovinismului maghiar, pe care primăria o subvenționează în același timp când pentru școala superioară de arte și meserii și pentru societățile culturale românești n'are parale!

De! ce nu e cu puțință la noi!

Cercetările monografice dela Sâmbăteni

La Budapesta s'a ținut săptămâna trecută un congres agricol internațional, și guvernul maghiar a făcut congresiștilor o surpriză ce se cuvine arătată și subliniată, pentru că evidențiază în cel mai eclatant chip cum știu să lucreze, spre deosebire de noi, dușmanii noștri.

S'a dat adevărat fiecărui congresist o lucrare de mare valoare, care a fost alcătuită și tipărită anume în vederea acestui congres: »Bibliographia economica Hungariae«, o bibliografie a scrierilor din toate domeniile economice apărute pe teritoriul fostei Ungarii de când se poate ști (în speță dela începutul secolului al 16-lea) până în epoca noastră.

Iată un lucru care la noi n'ar fi cu puțință nu în vederea unui congres internațional, adevărat până la un timp determinat, ci nici în decenii de-arândul, dovadă că așa ceva nu s'a făcut la noi în toate deceniile până astăzi, și nici semne nu-s că s'ar încerca pentru viitor.

Pentru că la noi oficialitatea n'are pentru o activitate culturală nici a mia parte din solucitudinea pe care o are atât de hulita Ungarie!

La noi tot ce e activitate culturală (exceptând publicațiile de soiul »Revistei

Fundațiilor Regale«, fără doar și poate utile, dar nu determinante) e trudă particulară, și din această pricină, adevărat din cauza insurmontabilelor greutăți materiale, e întotdeauna parțială, dacă nu sterilă.

Iată pentru ce găsim că nu se poate 'ndeajuns aprecia activitatea ce-o desfășoară în județul nostru secția de-aici a Institutului Social Banat-Crișana, activitate societară, totuși prea asemănătoare cu una individuală, fiindcă oficialitatea e cât se poate de sgârbită și cu-acest Institut social, la fel ca și cu celelalte societăți culturale.

Nu vom mai evoca de astă dată ceea ce se știe indeobște din activitatea secției arădane a Institutului Social Banat-Crișana: comunicările foarte valoroase ce le-a ținut în anul acesta la liceul »Moise Nicoară« și (a d-lui Sabin Manuilă) la Palatul Cultural. Se cuvine însă să vorbim despre cercetările monografice ce le face în comuna Sâmbăteni depe Murăș.

Institutul social din Arad și-a propus încă dela nființarea sa să cerceteze sub toate raporturile vieții ținutului arădan, începând cu cercetări marginite la toate aspectele câte unui sat, și a făcut încă din anul trecut pregătiri pentru studierea Sâmbătenilor.

De luni întregi, toate secțiile Institutului social din Arad bat drumul Sâmbătenilor, studiind vieța actuală și trecută a acestui sat depe Murăș, iar din săptămâna trecută, o întreagă duzină de elevi monografisti ai cursului superior al școlii normale din Arad lucrează zi de zi, probabil până la mijlocul lunii viitoare, călăuziți de conducători de echipe bine documentați, la cercetarea tuturor aspectelor vieții din comună.

Rezultatele obținute până astăzi de aceste echipe de monografisti, sunt deadreptul surprinzătoare, și cine le cunoaște, își dă seama ce mare pierdere este pentru cultura și istoria românească, că s'au lăsat până astăzi necercetate satele noastre.

Secția din Arad a Institutului social Banat-Crișana a făcut cu cercetările sale dela Sâmbăteni un început epocal. Nădăjduim că normalității pe cari i-a inițiat Institutul în secretul acestor fel de cercetări, vor duce acest început mai departe, în satele unde vor ajunge învățători, și nădăjduim deasemenea că fapta lor va fi un mare îndemn și pentru ceilalți învățători din județul Aradului, să scoată la lumină tezaurile ce se pierd în satele noastre necercetate

Lucruri mari în discuția comisiei interimare a Aradului

— Se încearcă contractarea unui împrumut. Altă chestie a lui Czettel: cinematografele. — Prelungirea contractului primăriei cu uzinele electrice —

Comisia interimară a orașului Arad a ținut ieri o ședință în care s'au discutat lucruri de cea mai mare importanță.

Plecând dela constatarea că cinematografele municipiului sunt datoare vândute, d. dr. Ioan Ursu, președintele comisiei, a pus o chestie care a gădilat mult pe unii dintre gospodarii de astăzi ai orașului: contractarea unui împrumut.

Pentru salvarea cinematografelelor

La chestia asta s'a ajuns cam de departe. De unde anume, n'o putem ști, — o știe numai faimosul domn Czettel. Care — vă mai aduceți de sigur aminte — a venit acum vreo câteva săptămâni cu un memoriu relativ la bietele cinematografe. Ce-o fi voit cu

ele, n'o știm. Vom afla-o, de sigur, până la urmă. Destul că faimosul dușman al angajaților rurali ai primăriei s'a legat și de cinematografe, și acum chestia a ajuns în discuția comisiei interimare, pusă de președintele dr. Ursu.

S'a arătat comisiei, că cinematografele comunale au o datorie de un milion la uzinele de apă, alta de o jumătate de milion la autobusele comunale, și încă una — nu s'a spus unde — de un milion opt sute de mil.

Ca să salveze cinematografele, d. dr. Ursu a propus comisiei contractarea unui împrumut.

Opinia separată a d-lui Czettel

D. Czettel — cel dela care a pornit chestia — s'a declarat

în contra împrumutului

De ce?
Mister deocamdată.
Mister pentru cei ce nu-și aduc aminte, că d-sa umblă să concesioneze cinematografele municipale.

Cui și cât de dezinteresat, rămâne deocamdată o taină.

Un împrumut... mai marec. (Ba bine că nu!)

D. dr. Vigyázo s'a declarat pentru contractarea împrumutului D-sa vrea însă un împrumut mai mare. Din care să s'ajungă și pentru... modernizarea orașului.

De acord, președintele Ursu s'a grăbit îndată să adauge: ne trebuie împrumutul și pentru reparări de străzi, pentru amplificarea uzinei de gaz, etc.

Ce-au opinat ceilalți „pă-
(Continuare în pag. IV).

